

یادداشت ماه

فرخنده‌ترین جشن تولّد

از حضرت رسول نقل است که فرموده‌اند: «من در آسمان هفتم دریاهایی از نور دیدم که چنان می‌درخشید که دیده‌ها را خیره می‌کرد». (مضمون). حضرت بهاءالله در تفسیر آیه‌ای از سوره نور و نیز در لوح مخصوص لیلۀ تولّد خود و در بسیار الواح دیگر پوشیده نداشته‌اند که سپیده‌دم ولادت حضرتش منشأ درخشندگی خورشیدها در افق قدس می‌شود (فِیَا حَبْدًا مِّنْ هَذَا الْفَجْرِ الَّذِی مِنْهُ اسْتَشْرَقَتِ الشَّمْسُ عَنْ افِقِ الْقُدْسِ) و همان حضرت است که از پس هزارها حجاب نور برون آمد و جهان را به انوار وجه خود روشن فرمود.^۱

بقیۀ در صفحه ۸

فهرست مندرجات

آثار مقدّسه / ۳	تاریخ دیانت بهائی در تهران، بخش دوم -
صبح امید / ۵	نخستین سرکوبی‌های جامعه بهائی / ۲۳
شعری از استاد محمد علی سلمانی / ۸	مدرسه سعادت بنات در نجف آباد / ۳۵
دنبالۀ یادداشت ماه / ۹	تصویر جامه در آثار بهائی / ۳۹
منم راه راستی و حیات، این است آن کرنا / ۱۰	رؤیای اکبر شاه هندی / ۴۱
لوح مبارک بشارات (۲) / ۱۴	هوشنگ سیحون، مشعل فروزان معماری ۹۰ ساله شد / ۵۰
نُه روز در ملکوت شب صعود حضرت عبدالهء / ۱۹	کتاب‌های تازه چاپ / ۵۸ از گلخن فانی به گلشن باقی / ۶۰

شرح روی جلد: بخشی از باغ روضه مبارکه. عکس از هنرمند جوان مارکو ابرار و با تشکر از ایشان. به نقل از کتاب مصوّر باغ‌های ارض اقدس *The Baha'i Gardens in the Holy Land*

لوح مبارک بشارت

بیانیه‌ای خطاب به محققان و دولتمردان

از کریستوفر باک و یولی آیوانسیان

Christopher Buck & Youli A. Ioannesyan

(ترجمه این مقاله توسط پیام بهائی ویراستاری و تلخیص شده است)

اوائل تاریخ امر بهائی، تعالیم این دین نه تنها علناً به ”رهبران سیاسی و رهبران دینی“، بلکه به ”رهبران اندیشه“ نیز اعلام گردید.

بارون ویکتور روزن و ادوارد گرانویل براون، از محققان برجسته زمان خود و دارای پژوهش‌هایی دربارهٔ ادیان بابی و بهائی بودند. تحقیق آنها نه به سائقهٔ دین‌داریشان بلکه به خاطر تحقیق در چگونگی ظهور دینی جدید بود. دسترسی آنان به آیات و الواح موجب می‌شد که محققانی از این قبیل بر آگاهی عامه بر پیام حضرت بهاء‌الله، اگر نه در سطح جهان، حدّ اقل در آن زمان در کشورهای که زندگی می‌کردند، تأثیری شگرف بگذارند.

از لحاظ تاریخی، بر شمردن یکایک این اصول مترقی برای حدّ اقل معدودی از محققان، اعم از شرق و غرب، که با دیانت

در شمارهٔ پیش ضمن شرح مختصری از لوح مبارک بشارت، گفته شد که این لوح برای دو تن از مستشرقین معروف آن زمان بارون ویکتور روزن در روسیه و ادوارد براون در انگلیس ارسال شد تا ایشان را با تعالیم امر اجتماعی امرکه نظر بر اصلاح جامعهٔ جهانی دارد آشنا سازد. اینک بقیه مطلب.

*

لوح بشارت روز ۲۲ ژانویه ۱۸۹۱، به اشارهٔ حضرت بهاء‌الله برای ادوارد براون به کمبریج ارسال گردید. قریب یک سال بعد، در دسامبر ۱۸۹۱، بهائیان عشق‌آباد نسخه‌ای نیز برای بارون ویکتور روزن، مستشرق روسی، ارسال نمودند. این اقدامات سرآغاز تماس‌هایی از این قبیل با محققان و دولتمردان شد و به صورت بخشی از تاریخ بهائی درآمد. بنا براین، در

بهائی آشنا شدند، جدّایت عقلانی معینی داشت. شاید بهترین نمونه اسدالله فاضل مازندرانی، محقق و مبلغ برجسته و شهیر بهائی باشد. طبق شهادت خود او، اولین متن بهائی که در دوران جوانی مطالعه نمود، لوح بشارت بود و بر حسب کیفیت همین یک لوح، به حقانیت امر بهائی یقین تام پیدا کرد.

بوده‌اند. اما، بخش عمده این مطالب مکاتبات شخصی است نه اعلام عمومی-گو اینکه هر دو مورد از یک نوع اهمیت و مرجعیت برخوردار است.

با این وجود، آثار رسمی‌تر و عمومی‌تر حضرت بهاءالله به وضوح دارای مقوله‌ای خاص هستند. این متون شامل شرح و تفصیل برنامه‌ریزی شده اصلاحات جهانی حضرت بهاءالله، در کنار اصلاحات مذهبی است و لوح بشارت نمونه عمده‌ای از آنها است. حضرت ولی امرالله لوح بشارت را از جمله "اسفار جلیله" جمال احدیه و یکی از "آثار عظیمه قلم خستگی ناپذیر جمال اقدس ابهی" محسوب داشته و آن را رفیع‌ترین و والاترین میراث آن خزانه علم آلهی و هدف نهائی رسالت چهل ساله آن جمال مبین خوانده‌اند.^۳

در ابتدای لوح مبارک این نکته مصرح است که زمان نزول آن دوران عکّا (۹۲-۱۸۶۸) است: «هَذَا نداء الأبهی الذی ارتفع من الأفق الأعلى فی سجن عکّا»^۴. با احتساب تاریخ نزول کتاب اقدس در سال ۱۸۷۳ و ارسال لوح بشارت به براون و روزن در سال ۱۸۹۱ و نیز با توجه به این واقعیت که یکی دیگر از الواح عمده حضرت بهاءالله یعنی اشراقات تقریباً در سال ۱۸۸۵ نازل شده، می‌توان تا حدودی به کیفیت زمانی نزول این لوح دست یافت. لغت "بشارت" هم پیوندهای اسلامی و

مازندرانی در جای دیگر اظهار می‌دارد که لوح بشارت در قصر بهجی نازل شد.^۱ اما شرایط دقیق نزول لوح مبارک هنوز تعیین نشده است. درباره نزول این متن شاخص و متمایز بهائی چه می‌دانیم؟

کما کیف نزول:

نگاهی به نوشته بی‌نام برای براون (عکس بالا) حضرت بهاءالله، در دوران رسالت چهل ساله خود متجاوز از ۱۵,۰۰۰ لوح به زبان‌های فارسی و عربی تحریر یا تقریر فرمودند. اگر بر حسب مجلد محاسبه گردد، تخمین زده می‌شود که کل آثار حضرت بهاءالله، اگر کنار هم گذاشته شود، حدود صد جلد یا حد اقل چهل هزار صفحه دست‌نویس خواهد شد. تعداد تخمینی اقلام آثار بایگانی شده حضرت بهاءالله ۷۱۶۰ و کل اقلام تخمینی حدود ۱۵,۰۰۰ است.^۲ با توجه به وفور متون دست‌نویس، منصفانه می‌توان گفت که حضرت بهاءالله به نحو قابل توجهی پرکار

هم پیوندهای مسیحی دارد. در اسلام، پیامبر "بشیر"، یعنی حامل بشارت است. در ترجمه عربی عهد جدید، "بشارت" برای واژه *gospel* یا "مژده، خبر خوش" به کار رفته است. در اینجا کاربرد اصطلاح "بشارت" توسط حضرت بهاء الله را می توان "مژده اجتماعی" نامید- یعنی تعالیمی که اجرای آن به "رستگاری" جامعه بطور کلی منجر می شود، که چنین هم بود.

همانطور که گفتیم در ۲۲ ژانویه ۱۸۹۱، حضرت بهاء الله امر فرمودند لوح بشارت برای براون در دانشگاه کمبریج ارسال گردد. براون بر این نسخه خطی که در میان آثارش در کتابخانه دانشگاه کمبریج محفوظ شرح کوتاهی به این مضمون نوشته است:

(۸) نامه ای به تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۸۹۱ از حاجی محمد، نامه دیگری به تاریخ ۲۲ ژانویه همان سال از میرزا بدیع پسر بهاء الله، هر دو به همراه نسخه ای از "لوح بشارت" که به نحوی مطلوب تحریر شده، ذیل BBA.5 در صفحات ۶۷۶-۶۷۹ شرح کاتالوک [کتابهای من] *Catalogue and Description* کاملاً وصف شده است.^۵

در توصیف طولانی تر، براون ضمن دادن ابعاد صفحات این نسخه و تعداد خطوط هر صفحه می نویسد:

این نسخه خطی کوچک به خط درشت زیبای نسخ که حاوی ۱۵ عبارت است بشارت (کلمه بشارت را به خط فارسی نگاشته) یا "مژده ها" نامیده می شود (که هر یک از آنها اصلاحیه یا قانونی را بیان می کند که به رفاه

عمومی نوع بشر منجر می گردد و در آثار بهاء الله تجسم یافته است). این نسخه را در تاریخ ۷ فوریه ۱۸۹۱ از عکا همراه با یادداشتی از میرزا بدیع الله که در تاریخ یازدهم جمادی الثانی ۱۳۰۸ هجری قمری (۲۲ ژانویه ۱۸۹۱) نوشته است دریافت داشتم. بشارت حاوی منتخب اصول و احکام، یا سرفصل های اصلاحاتی است که دیانت جدید هدف و مقصد خود قرار داده. ظاهراً آنطور که در یادداشت تلویحاً بدان اشاره شده، بشارت به امر بهاء الله برای استفاده من جمع آوری شده است. این اثر از نظر محتوا بر آرمان هایی که بهاء برای هدایت پیروانش مد نظر داشته جالب و مهم است، و امیدوارم در آینده آن را بطور کامل انتشار دهم. فعلاً مجبورم به ارائه اولین و آخرین عبارات، و چکیده ای از محتوای آن به انگلیسی قناعت کنم.^۶

یادداشت میرزا بدیع الله که براون به آن اشاره می کند در نسخه خطی بشارت متعلق به براون روزن وجود ندارد. متن این یادداشت که براون آن را با آوا نویسی فارسی نگاشته به شرح زیر است:

این احکام و اوامر الهی از قبل در الواح متفرقه و کتاب اقدس و اشراقات و تجلیات و طرازات و غیرها نازل حسب الامر الاقدس الاعلی جمع شد تا کل برفضل و رحمت و عنایت حق جل جلاله در این ظهور اعظم و نبأ عظیم آگاه شوند و به شکر و حمد مقصود عالمیان مشغول گردند. اینه یؤید عباده علی ما اراد و هو الامر الحکیم.^۷

کم و کیف نزول: سرنخ های بیشتر از نامه ارسالی میرزا بدیع الله به براون

بطوری که اسناد موجود نشان می‌دهد براون و روزن (عکس رویرو) در زمینه‌های پژوهشی مخصوصاً درباره امر مبارک با یکدیگر مکاتبه و مبادله افکار داشتند. لذا جای تعجب نیست که می‌بینیم براون لوح بشارت را به تقاضای روزن برای او فرستاد، و همراه آن نسخه‌ای از نامه میرزا بدیع الله را

کلمه علیا از مشرق بیان مقصود عالمیان مُشرق، قوله عزّ بیانه: از برای نفعات وحی اگر بتوان مثل و مانندی تصوّر نمود، نفعات بیان دوست صادق است. صدق الله العلیّ العظیم.

بعد از ورود نامه و مشاهده و قرائت، قصد افق سماء امر نموده امام وجه عرض شد. فرمودند: «الله الحمد بر امری

قائمند که سبب راحت عباد و آسایش من فی البلاد است. شهادت می‌دهیم که سدره محبت را به ید استقامت کشت و از نیشان قرب و مودت آبش داده و این سدره عنقریب به اثمار ظاهره و باطنه مشاهده گردد. این اثمار جتیّه به فضل الله دائم و باقی است». انتهى.

چندی قبل بعضی از احکام الهی که در الواح متفرّق بود، نزد آن حبیب روحانی ارسال شد و بعد از عرض در ساحت اقدس فرمودند: «آنچه تا حال اوامر و احکام جمع شده، یعنی احکامی که سبب ظهور عنایت حقّ جلّ جلاله است، بنویسید و ارسال دارید». و بعد، آنچه ثبت و تا حال جمع شده در حضور عرض شد و ارسال گشت. امید آنکه اهل عالم بما ینفعهم آگاه شوند و به آن تمسک نمایند. از حقّ می‌طلبم بر نور محبت در هر حین بیفزاید. انّه علی کلّ شیءٍ قدیر و بالاجابة جدید. ۲۲ ک ۱۸۹۱ مطابق ۱۱ ج الثانی ۱۳۰۸. بدیع^۹

روزن، در پاورقی به درستی توضیح می‌دهد که منظور از «آن حبیب روحانی»، همانطور که سبک مکاتباتی ایرانی به وضوح نشان

به او که تاریخ ۲۲ ژانویه ۱۸۹۱ داشت ارسال نمود. براون به روزن نوشت: «همچنین متن کامل نامه پسر بهاء، میرزا بدیع الله، را همراه با لوح می‌فرستم، زیرا تصوّر می‌کنم ممکن است برای شما جالب باشد».^۸

این نامه مختصر گویای چگونگی تدوین لوح بشارت است:

بسمه المؤلف القلوب بسمه العزیز المحبوب حمد خدا را که بر الفت اولیا و محبتشان افزوده. هر یوم ذکر بدیع و کلمه بدیعه از خزائن افئده ظاهر فرموده به شأنی که نفوس مستعدّه مطمئنّه را جذب نموده. تعالیّ بیانه و تعالیّ برهانه و لا اله غیره. نامه آن حبیب روحانی وجود را تصرف نمود و ابواب فرح و سرور را گشود. فی الحقیقه، بهجت و فرح مجسم شد و به صورت ورق ظاهر؛ ورودش بهجت و عرفش نعمت. از حقّ می‌طلبم این نعمت تغییر نیابد و تبدیل نشود و از سماء اراده منع نگردد، انّه هو الفضال الکریم. نامه دوست به دوست نعمتی است بزرگ، مقامش عالی، به شأنی که لثالی بحور به آن معادله ننماید. وقتی از اوقات این

می دهد، اشاره مؤدبانه غیرمستقیم به مخاطب نامه، یعنی خود ادوارد براون است.^{۱۰}

به متون باید با احتیاط و خردمندانه نظر انداخت. آیا این نامه ضمیمه را واقعاً میرزا بدیع الله نوشته بود؟ براون به تشابهی که سبک نامه با برخی بخش‌های *بشارات* دارد اشاره کرده و با انگشت‌گذاری بر بخش پایانی نامه و بخش پایانی *بشارت* چهارده چنین اظهار نظر می‌کند: «تصور می‌کنم بهاء غالباً به این ترتیب از گفتارهای پیشین خویش در دیگر رساله‌ها نقل قول می‌کند. مثلاً مشاهده می‌کنید که پسرش، میرزا بدیع الله، نامه‌اش (نسخه ضمیمه) را با این کلمات خاتمه می‌دهد...» و سپس عبارت عربی را که «خیلی شبیه کلمات پایان بخش *بشارت* چهاردهم است» نقل می‌کند.

در اینجا، براون، عملاً، بدون آنکه متوجه باشد، تلویحاً اشاره می‌کند که نامه ضمیمه میرزا بدیع الله، با توجه به این نکته که یکی از عباراتش عملاً مشابه انتهای *بشارت* چهاردهم است، ممکن است واقعاً کلمات نفس مبارک حضرت بهاء الله باشد.

اگرچه براون تا بدان حد پیش نمی‌رود که مطرح نماید که حضرت بهاء الله مؤلف واقعی نامه ضمیمه‌اند، اما سبک خود نامه به نحوی بارز بلیغ و فصیح است و به ظن قوی با سبک حضرت بهاء الله مطابقت دارد. شباهت فراوان دو جمله در این نامه و *لوح مبارک بشارات* این گمان را قوی‌تر می‌کند که در واقع مؤلف واقعی نامه میرزا بدیع الله خود حضرت بهاء الله بوده‌اند.

مقایسه سبک کلام ادبی این نامه با متن خاطرات میرزا بدیع الله، نه تنها شباهتی نشان نمی‌دهد بلکه نمودار اختلاف و ناهمخوانی بین این دو سبک است. اگر این نظریه را بپذیریم آنگاه تشابه آن را با کیفیت نزول الواح حضرت بهاء الله به «زبان» میرزا آقاخان، کاتب معروف هیکل مبارک در می‌یابیم. به هر حال، تعیین قطعی این نظریه مستلزم تحقیق بیشتر است. ■

یادداشت‌ها

۱- نگاه کنید به جلد دوم *اسرار الآثار خصوصی*، صفحه ۴۶. با تشکر از عادل شفیق پور برای دادن این مأخذ به مؤلفین.

۲- نگاه کنید به *Paradise and Paradigm*، کریستوفر باک، صص ۲-۱۴۱.

۳- *قرون بدیع*، ص ۴۳۲.

۴- *مجموعه الواح*، طبع مصر، ص ۱۱۶.

5- Brown, *Descriptive Catalogue*, 65. Online at: http://www.lib.cam.ac.uk/arabic_catalogues/nichols-on1932/view.php?id=85.

6- Edward Granville Browne, *Catalogue and Description of 37 Babi Manuscripts*, Journal of the Royal Asiatic Society 24 (1892) 433-99 and 637-710, see p. 676 (emphasis added).

7- 677. Browne, *Catalogue...*, براون متن اصلی فارسی را در همان صفحه قرار داده است. همچنین نگاه کنید به مأخذ زیر:

Baron Viktor Rosen, *Eshcho o Poslanii "Blagiye Vesti"* (More about Bisharat), Zapiski Vostochnago Otdeleniya Imperatorskago Russkago Arkheologicheskago Obshestva, 1 (1893) 311-16, see p. 313

این و کلیه ترجمه‌های بعدی این مقاله توسط یولی آیوانسیان انجام شده است.

8- Rosen, *Eshcho*, 316.

۹- اصل نامه فارسی است که توسط یولی آیوانسیان به انگلیسی ترجمه شده است.

10- Rosen, *Eshcho*, 315.